

Head „seminaristid“!

Hetkel, kui olin saanud pakkumise täna ja siin sõnavõtuga esineda, lõi mulle ette tuntud lauluviis minevikust, mida toona esitas tänaseks tunnustatud ooperihääl Jassi Zahharov. Oma meheliku poisihäälega esitas ta ca 50 aasta eest retoorilise küsimuse: „Milleks on vaja koolimaja?“ Ja parafraseerides teist tänapäeva tuntud viit, siis Siiri Sisask võinuks ka küsida, et mis maja see on?

1981. aastast on siin ametikool ja siinsed, üle 100-aastased hooned, ongi ehitatud ametikooliks, õpetajate koolitamiseks.

Aastal 1910 otsustas Venemaa Haridusministeerium, et Balti kubermangudes on vaja oluliselt tõhustada alamate venekeelsust ja –meelsust ning kavandas Eestisse koguni 4 õpetajate seminari asutamist, üks neist pidi tulema Narva, Joaorule. Need õppeasutused pidi komplekteeritama sisevenemaa õigeusklikest asukatega, kes pidid kohanema siinsete oludega ja hakkama venestamist reaalselt ellu viima. Läks veel paar aastat ja 30. juunil 1912 komandeeris Riia Õppekonna kuraator Prutšenko Narva seminarile ruume otsima Sankt-Peterburgi päritolu mehe nimega Aleksandr Orlovski. Joaorul ei olnud ruume ega piisavalt suurt krunti ruumide ehitamiseks ja üleüldse Orlovskile seal ei meeldinud ka. Pisut maad kuulunud, sõitis ta Rakverre, kus tollane, samuti venemeelne linnavalitsus oli lubanud anda linna lõunaserva tasuta 4 dessatiini (ligi 4,4 ha) maad hoone(te) ehitamiseks ja Stroinovski majja Tartu tänaval ruumid õppe alustamiseks. 1. juulist määrati Orlovski juba direktoriks ja ta hakkas oma plaane edukalt ellu viima. Hooned projekteeris Riia Õppekonna arhitekt A. Gieselbasch ja nurgakivi pandi 22. mail

1914. Kompleks valmis 1915.a. sügiseks olles selleaegses Baltikumis üks moodsamaid koole ja tänagi imposantne Rakvere kaunitar.

Niisiis – ametikool – Õpetajate Seminar – Wezenberskaja Utšitelskaja Seminarija. Esimene lend lõpetas 1916, Orlovski lasti ametist lahti 1. juulil 1917 ja seminar suleti 23. veebruaril 1918. Uus, Eesti ajajärk algas 1919. aastal Rakvere Õpetajate Seminarina, kui 11. juunil määrati direktoriks Voldemar Raam, Vabadussõjast osavõtnu ja Pärnu ja Tallinna Poeglaste Kommertsikooli juhtinud mees. Ta alustas 6. oktoobril 172 õpilase ja 11 õpetajaga, kuid pidi seda tegema hoopis Viru Maakonna Realgümnaasiumi ruumes, sest see maja oli sõjaväe käsutuses. Märtsikuust 1920 oldi sunnitud koolitööd jätkama hoopis Malla mõisas, ent suvel tagastati hooned ja nende korralikult lagastatud ruumid seminarile. Kibekiirelt need remonditi ja 6. septembrist asuti oma majja. Asuti ellu viima moodsa töökooli põhimõtteid, mille tulemusel kasvasid vabad, iseseisva mõtle-misega teoinimesed. Õppeaastaks 1939/40 oli 62,5 % Virumaa õpetajatest harituks saanud just siin, nende seinte vahel. Kuid 1932.a. leiti, et õpetajaid on liiga palju saanud (üle 1000), nende koolitamine otsustati lõpetada ja seminar sulgeda. Taas läksid hooned sõjaväe(ked)e käsutusse, lausa mitme riigi sõjaväe kätte järjepanu, kes igaüks omal moel neid maju, ütleme otse – reostasid.

II maailmasõjale järgnes siinmail uus riigikord, mis ei jätnud alles kuigipalju endisi haritlasi üldiselt, ja ka õpetajaid nende seas. Eriline puudus oli muidugi nõukogude õpetajatest ja 1945.a. avati RÕS taas. See toimus 15. märtsil ja direktoriks kutsuti/määrati (nõukogude loogika vastaselt) taas Voldemar

Raam, kes kõigepealt asus jälle sõjaväega rinda pistma, et hooned kätte saada. Ajalugu kordus. See sõjavägi jättis endast maha peaaegu lootusetu seisundi. Alles 1947.a. sügisel, kui õpetajad ja vanemad õpilased olid majad taas, piltlikult öeldes, üles ehitanud, sai (nüüd juba nõukogude) RÕS oma majja tagasi.

Voldemar Raam oli täis indu ja entusiasmi, ta haaras kaasa oma kunagiste pedagoogide ja õpilaste järelejäänud paremiku ja saavutas nii kaugel sõjajärgse kõrge õpitase kui ka suure autoriteedi. Isepäise inimesena ei harmoneerunud ta eriti valitseva korraga ja selle korra teenrid ei jätnud kodanlikule nationalistile tema kohta kätte näitamata. Algas labane tagakiusamine ja parteiliste ring- ning käskkirjade turmtuli. Tulihingelise misjonäri süda ei pidanud sellele kõigele vastu ja lakkas tuksust 1. oktoobril 1946, direktorina jätkas senine õppealajuhataja Pear Rootalu. 1948. aastast alustati eraldi pioneerijuhitide väljaõpetamist. Seegi üks ideoloogiline pedagoogiamet. 1950. aastal muudeti RÕS Rakvere Pedagoogiliseks Kooliks ja direktoriks määrati Moskvast (parteilise) koolituse saanud Jüri Kipper. 1953. aastast kandis kool ka Fr. R. Kreutzwaldi nime.

1956. aastal kavandas partei oma XX kongressil uut tüüpi koolide – Internaatkoolide asutamise ja sama aasta sügisest Eesti esimene internaatkool Rakvere Pedagoogilise Kooli rüppe ka loodi. Aasta tegutseti paralleelselt, 1957. aastal Pedagoogilise kooliga siin lõpetati ja majas jätkas juba Rakvere Kool-Internaat. Jüri Kipper oli samaaegselt kahe kooli direktor, kuni tuli Ants Sillar, kes ta Tallinnasse uude ametisse suunas.

Järgmise 23 aasta jooksul pidid siin majas kasvama igakülgsest arenenud ja täisväärtuslikud nõukogude kodanikud. Sellega seotult mõned mõtted, küsimused ja võimalikud vastused.

Esiteks – miks internaatkool?

Toonased nõukogude hariduskorraldajad said inspiratsiooni ilmselt kodanlikust haridussüsteemist, kus olidki valitsevaks internaatkoolid. Need võimaldasid valida võimekamaid lapsi, kontsentreerida neid ühte kontrollitud keskkonda, õpetada neile just seda, mida vaja ja kasvatada nii nagu ühiskonnale tarvis. Siinmail tuli kokku monteerida aristokraatlik mall ja Makarenko pedagoogika. NLKP 20. Kongress veebruaris 1956 sedastas, et on olemas sobiv hulk kõlbulikku kontingenti, kellele riik saaks panustada, kui on vaja **„korraldada laste kasvatamist mõõtmatuselt paremini ja täiuslikumalt...kasvatada uue ühiskonna ehitajaid, õilsa hingega ja kõrgete ideaalidega inimesi, kes piiritu ustavusega teenivad oma rahvast, kes sammub kogu progressiivse ühiskonna avangardis.“** Sellele lausele N.S.Hruštšovi 6-tunnises kõnes järgnesid kiiduavaldused.

„Nendesse koolidesse vastuvõtmise materiaalsed tingimused peavad vähemalt esialgu olema diferentseeritud. Need lapsed, kelle vanemad saavad väikest palka või peavad ülal suurt perekonda, tuleb võtta täielikult riigi ülalpidamisele. Kõrgema palgaga vanematel tuleb maksta teatud tasu lapse kasvatamise eest internaadis. Ja lõpuks, teatud osa vanemaid võib täielikult tasuda kõik kulud, mida riik kannab lapse kasvatamisel koolis-internaadis.“

Kui IK loomine Rakverre avalikuks sai, nurisesid selle peale esimeste seas pealinlased – Rakverre lapsi külastama on kauge sõita, kurtsid nad. Kuna aga Tallinnal ei olnud materiaalses plaanis midagi pakkuda, jäi kool siia. Juba kevadest 1956 hakati vastu võtma avaldusi 200 õpilaskoha täitmiseks 7-klassilises koolis, vastuvõtukomisjon aga pidi läbi vaatama ca 600 avaldust.

Vastuvõtu põhikriteeriumiks olid üksikvanemate ja paljulapseliste perede lapsed. Kokkuvõttes aga tuli lapsi 50-st erinevast koolist: lasterikastest peredest; vanemateta ja üksikvanema lapsi; Siberist äsja küüditamiselt tagasi jõudnud lapsi; mahalastud metsavendade lapsi; korralikest, kuid kodudes ülepea kasvada lastud lapsi; lapsi, kellega koolid enam toime ei tulnud; lapsi, kellela üksikema tahtis „vabamalt“ elada; igati korralike perede lapsi.

Kogemused aga puudusid ja juhendeid alles hakati koostama. Jüri Kipper on sageli kurtnud, et metoodika selle kooli jaoks tuleb pedagoogilisel kollektiivil enesel aretada ja arendada. Kuidas sobitada sobimatuid? Selles oli küsimus.

Direktor Tiit Aruste on meenutanud:

„1956. aasta juulis, pärast sõjaväest vabanemist, läksime Hans Konistiga oma vana kooli juurde, lihtsalt vaatama. Direktor Jüri Kipper oli meid nähes väga rõõmus ja teatas, et peame uude kooli, mida nimetatakse internaatkooliks, kohe tööle tulema. Temast pidi saama uue kooli direktor. *„On vaja palju mehi, eriti ohvitseri...Alguses tuleb suur sõda...“* Ja suur sõda tuligi...“

Kõik oli uus – uued õpilased (lausa seinast-seina seltskond), uus kool ja maja, täiesti uus elukorraldus, uued õpetajad (ja veel kasvatajad), uued nõudmised ja paljude jaoks lausa sund- ja rivi-korras elamine. See oli karm elu. Kõigile.

Tsiteerin edasi Tiit Arustet:

„Idee järgi pidid kõik saabunud olema vaesemate perede lapsed, kuid mitukümmend olid lihtsalt luuserid või algajad bandiidid. Enamus lapsi olid mustad ja täitanud, seetõttu võeti neid vastu

saunas. Kelle dokumendid kantseleis korda saadi, need viidi kohe sauna. Saunatati gruppide kaupa, poisid ja tüdrukud vaheldumisi. Enne välja ei saanud, kui kõik kohad puhtad polnud. Kel täid peas olid, pügati paljaks. Riietusruumis anti uued riided selga ja kohe sööma. Neid esimese nädala lapsi ei tohtinud hetkekski silmist lasta – muidu jooksevad minema. Mitmed panidki kohe plehku. Sellise järelvalve tõttu kannatasid eelkõige korralikest, kuid tõepoolest vaestest peredest pärit lapsed...”

Õpetajad-kasvatajad olid tööl hommikust õhtuni, töötunde ei lugenud keegi, sest Jüri Kipper oli öelnud: „Meie kõik oleme süüdi, kui neist poole aastaga inimesi ei tee!“ Esimese õppeveerandi lõpus oli 3. ja 4. klassis õppeedukuse % 25. Lapsed lihtsalt keeldusid töötamast, paljudel puudus igasugune tööharjumus, mõned polnud eelmisel aastal üldse koolis käinud. Tõrksate taltutamiseks hakati kasutama sunnimeetmeid – enne klassist välja ei saanud, kui järgmiseks päevaks õpitud polnud.

Teadmist, et õpilase töö on õppimine, võeti ikka ülitõsiselt. Ja esimesest päevast tõsteti au sisse **hea** töö. Kuid mitte ainult. Oluline oli sisustada ka tööväline aeg. Kõik hetked pidid olema täidetud nii klassiväliste toimingutega kui ka ühiskondlikult kasuliku tööga. Esimestest päevadest alates olid töösse rakendatud tosin ja rohkem huvi- ja/või aineringi, mitu spordiharustustreeningut, töö kooliaias, kus kogu aedvili ja juurikad ise endale kasvatati. Koolile loodi oma abimajand. Küttepuid varuti metsast ise... Üldse suunati põhitähelepanu sellele, et noored inimesed tulevikus enesega igakülgset toime tuleks ega jääks ilma ka perekonna(laadsest) hoolitsusest. Seda perelaadset hoolitsust prooviti algul rakendada nõ. klassipõhises kasvatusrühmas, kus rühma moodustasid ühe klassi õpilased. Varsti

kogeti, et vanust nõ. horisontaalsel alusel, sugu arvestamata, pole tark rakendada ja loodi erisoolised rühmad vertikaalsel vanusalusel, mis tähendas, et kasvatusrühmad komplekteeriti I – XI klassi õpilastest, poisid ja tüdrukud eraldi. See andis võimaluse vanematel nooremaid kantseldada, neid õpetada, nende eest vastutada, ja lastekodulastele midagi perelaadset kogeda. Niisuguses keskkonnas tuli kõike ise teha ja osata, alates näputööst ja lõpetades kasvõi ehitustöödega. Mõne aastaga jõuti selleni, et õpetajad õpetasid ja kasvatajad kasvasid, kui nii tohib öelda. Koolivälise aja sisustasid enamasti jällegi õpetajad, kes olid ringide juhendajad. Kasvatajate osaks jäi rohkem nõ. emaroll rühmades ja kasvandikes eneseteeninduse arendamine.

1959.a. novembrikuu lastevanemate koosolekul ütleb direktor A.Sillar: *Nõue internaatkoolide järele on õigustatult kasvanud, sest need on andnud kasvatus töös paremaid tagajärgi. Meie koolist lahkub laps eluks küpsemana kui mujalt koolidest. Neil on praktilise töö kogemused ja psüühiline ettevalmistus iseisvaks eluks. Niisugune kasvatus algab esimesest klassist: tundides, õppekäikudel, ekskursioonidel, kohtumistel tööveteranidega jne. Õpilaste iseteenindamine teenib kaht eesmärki: nii õpetuslikku kui ka kasvatuslikku. Otsustav osa on ühiskondlikult kasulikul tööl, olgu siis õppetöökojas, abimajandis, katseaias või mängudeväljaku ehitamisel. Õpilane laiendab oma silmaringi, õpib tegema ja hindama tehtu väärtust.*

Esinevatest puudustest: saame parandada tööde organiseerimist puhkepäevadel ja abimajandis; õpilaste töösse suhtumise teadlikkust. Tööl peab olema lapsele mõistetav praktiline eesmärk, siis teeb ta seda hoolsamalt. Näit. nooremate klasside

õpilased valmistasid ise mänguvasju ja kinkisid need ise Inju lastekodu kasvandikele. 16 katsekooli seast oleme ainus, kelle töö käib oma töökodade baasil. Meil õpitakse õmblema, puu- ja rauatööd, kuid laias profiilis, sest elukutset meie kool ei anna. Õppeedukust töö alla ei vii, IX klass on edukuselt 1. kohal. Peale kitsa õmblemisala anname tütarlastele teadmisi ka kui tulevastele emadele.

Puudused ja raskused kasvatustöös - ikka esineb vargusi. Direktori näide - vanem lubab lapsel mitmel korral tuua koju raha, mis olevat "leitud". Ka ateistlikus kasvatustöös vajaka-jäämisi - üks IX kl. tütarlaps on usukammitsais, kuna vanemad on ühe usulahu liikmed.

2. Kasvatuseesmärgid on meil samad aga kodude suhtumine nii mõnessegi probleemi on erinev. Alalise vasturääkimise ja korralduste mittetäitmise juured on kodudes. Paaril aastal on ette tulnud, et I klassi õpilane varastab. Kas võib uskuda, et see on esmakordne võõra vara omastamine? (või, et vanemad seda ise ei harrasta? - H.R.). Kodud peaksid õpetama oma lapsi oma asju korrastama ja väiksemaid tööülesandeid täitma. Mõnes kodus lapsed suvel ainult puhkavad ja jätkavad sellist elulaadi ka talvel koolis. Need, kes aga vanematel abiks, on ka eeskujulikud õppetöös. Sageli lapsed trotsivad, ütlevad halbu sõnu ja põlastavad toite. Ka sel teemal tuleks kodus kõneleda. Nõudmised peaksid kodul ja koolil ühised olema. Ehkki olete kaugel, kasvatate siiski oma lapsi.

Kooli ja kodu koostöö – täna tähtis ja toona samuti. 1961. aastaks on RIK juba täismõõduline keskkool, õpilasi 345, klassis 30-35, sai võõrkeele (inglise keele) erikooliks ja servapidi ka ametikooliks. Õppeaastal 1960/61 hakati kutseõpet andma

puuseppadele-lukkseppadele ja õmblejatele-kudujatele, 1962. aastast taas vanempioneerijuhtidele, kes kõik said lõpetamisel lisaks küpsustunnistusele ka kutsetunnistuse. Nii mõnelegi oli see iseseisva töötaja algus, eluline vajadus ja elupõline ametki. Vajalikud oskused igal juhul. Samaks aastaks olid juba valminud puutöökoda koos kuivatitega, uus katlamaja, internaadi juures nõ. meditsiiniblokk ja internaat ise. Töökoda aga andis täiesti arvestataval hulgal toodangut – tarvilikku mööblit nii omale kui ka teistele koolidele.

Ametiõppele lisandus klassivälise tegevusena paljugi muud kultuuriliselt ja humanitaarselt arendavat toimetamist. Õppenõukogu koosolek 30. augustil 1964 ütleb: Paneme tööle järgmised ringid:

1. Ilmekas lugemine ja näitekunsti alused - V - VIII kl. - õp. A. Sepp
2. Rahvatants - I - IV kl. - A. Kullerkupp
3. Kinotehnika - VIII - XI kl. - M. Vendt
4. Foto - V - VIII kl. - M. Vendt
5. Matemaatika - V - VIII kl. - M. Piirimaa
6. Keemia - VII - XI kl. - T. Aruste
7. Osavad (poiste) käed - V - VIII kl. - K. Kaalep
8. (Tütarlaste)Käsitöö - V - VIII kl. - S.Tõeväli, A.Saar
9. Naturalistid - V - VIII kl. - T. Aruste
10. Kujutav kunst - V - XI kl. - V. Tomp
11. Sportlik võimlemine ja akrobaatika - I - IV kl. - V. Aavola
12. Võõrkeel - II - XI kl. - A. Meigas ja L. Karu
13. Kodulugu - I - IV kl. - K. Kaalep
14. Mängujuhgid - I - IV kl. - T. Sepman
15. Näitering - V - XI kl. - M. Kuiv

16. Kirjandusring - IX - XI kl. - K. Kõrgesaar
17. Male-kabe - V - XI kl. - K. Kaalep
18. Spordisektsioonid - V - XI kl. - U. Aavola
19. Puhkpilliorkester - V - XI kl. - V. Kliimand
20. Keelpilliorkester - V - XI kl. - "
21. Mudilaskoor - I - IV kl. - "
22. Lastekoor - V - VII kl - "
23. Noortekoor - VIII - XI kl. - "
24. Liiklusinspektorid (poisid) - V - VIII kl. - J. Aaslov
25. **ALMAVÜ (Armee, Lennuväe ja Merelaevastiku Abistamise Vabatahtlik Ühing)** - VIII - XI kl. - H. Konist
26. Punane Rist - V - XI kl. - V. Palo
27. Kunstiajalugu - IX - XI kl. - V. Tomp

Mida veel? Sellist loetelu polnud välja panna isegi linna pioneerimajal.

Omaette alateema oli muidugi sport ja Aavolate-pere. Suusatamine, kergejõustik – loomulikult; pallimängud, malekabe, tennis ja lauatennis – kõigega oli võimalik tegeleda. Lisaks koolile ka linna spordikooli gruppides. Meie omade kergejõustikutulemusi võib tänagi veel leida maakonna edetabelist. Kuid seda ühtekuuluvustunnet, mida ühistegevus meisse süstis, ei kohta mujal kui meis enestes, õpilastes ja õpetajates, kasvatajates ja kasvandikes.

Selline ühispere oli eelduseks, et järjest rohkem iseseisvust ja otsustamist anti, tänases mõistes õpilasomavalitsusele, kasvandike endi kätte sõna otseses mõttes. Kehakultuurikollektiivi nõukogu korraldas sporditegemist, pioneerimaleva nõukogu pioneeride elu, komsomolikomitee seisis vanema koolirahva or-

ganiseerimise eesotsas. Korra ja puhtuse eest internaadis kandsid hoolt sanitaarpostid rühmades ja vanematest õpilastest rühmavanemad. Argielu koostisosaks oli ka pahade laste e. pahalaste karistamine. Õppenõukogu koosolekute lahutamatuks lisaks oli, mõistagi, ka nurjatusi kordasaatnute pihilevõtmine ja/või karistamine, milleks ettepanekuid tegid pioneerimaleva nõukogu ja komsomolikomitee esindajad. Karistati käitumishinde alandamisest „5“-lt „4“-le, hoiatuse, noomituse, vane ma(te) koolikutsumise ja ka koolist välja heitmiseni. Seda viimast püüti siiski võimalikult vähe rakendada ja tegevusteravikku individuaalsele tööle suunata. Teod, mis pälvisid karistuse, olid aegade lõikes enam-vähem ühed ja needsamad: koolikorra rikkumised, korralduste mittetäitmine ja vastuhakk pedagoogidele, vägivald väiksemate kallal, varastamine, ilma loata linnas käimine, koolist lahkumine ja pikemat aega põhjusteta puudumine ja alkoholi- ning tubakapruukimine. Oli ilmne, et selles koolis pidi distsipliini hoidmisele pühendama rohkem tähelepanu kui nõ. tavakeskkoolides. Kooli- ja klassivälises elus pidi iga hetk olema sisustatud, õige tegevusega kaetud ja kontrolli all. Eriti nende puhul, kel oli käitumuslikke probleeme või valitses kaasasündinud või kodudes juurdunud *laiscus contides*. Normaalsetel õpilastel, kel õppimine korras ja käitumine normaalne, ei olnud tegelikult mingeid erilisi piiranguid. Karmimat korda rakendati ikkagi nende suhtes, kes selle ise olid „välja teeninud“. See ei olnud omane ei toonastes ega ole ammugi tänastes keskkoolides/gümnaasiumides. Selle-eest jätkub meil täna piisavalt nõ. vabapidamist, koolivägivalda, õpetajatele kuni äärmuseni vastuhakkamisi kui ka tänavalapsi. Ja lai maailm koos kõigega, mis selles leida on, leiab tee meie

kodudesse. Me oleme hädas ega suuda kontrollida, millega tegelevad meie lapsed ja kui me seda teha üritame, võime saada süüdistatud inimõiguste vägivaldses piiramises või laste ahistamises... O tempora, o mores...

Täna on küll teine aeg... aga mured tihtilugu needsamad.

Aadressil Piiri 8 on viimaste kümnendite jooksul nii mõndagi muutunud. Praegu me istume saalis, milles tänagi aimub sein-tesse imbunud higiliitrite lõhna, sest siin oli võimla. Aulas on raamatukogu ja lava pole enam olemaski. Selle asemel on siin saalis poodium. Staadion on, andke andeks, aga pea samas seisundis kui 40 aasta eest. Palliplatsidest on saanud parklad. Pärnade allee kosub tasapisi superpügamisest ja kooliaia nurka on rajatud lehtla suitsetajatele. Klassiruumid on moderniseeritud koolitamaks ametioskustega noori viimase malli õppetöökodades. Internaat, õieti varsti juba uut õpilaskodu, saame kiigata ka läbi interneti ja majutusteenust pakub see tänagi. „Seminari mets“ on ikka alles ja iidne maja köidab ikka meid oma tarkusesammastega.

Siinne kõneleja peab ennast lugema õnnelikuks inimeseks.. ja loebki, sest tal õnnestus õppida ja kasvada siin, selles majas, kui RIK oli oma lühikese ajaloo parimais aastais e. 1962 – 73; kelle esimeseks õpetajaks oli Maret Piilberg juba tollal 32-aastase pedagoogistaažiga Seminari vaim, ja teiseks õpetajaks Mia Kuiv – tõeline multitalent ja erudiit ja universaal; ja kasvatajaks Helju Lahi – teine ema kümnetele poistele. Justmainitud nimed ja veel paljud kehastavad seda parimat pedagoogi, kes, evides kõrget missioonitunnet, seda ka aastate jooksul ellu viisid. „Seminari“ kasvandikud on selle üle uhked ja enamasti ka alati tänulikud.

Meie tänane kokkutulek on kantud tõdemusest, et **mälestused seovad**. Nii see tõesti on. Miks muidu me ikka kokku tuleme? Nii oma klassiga kui ka koolikaaslastega? Kui palju me siis ikka igapäevaselt mõtleme oma kooliajale ja sellele, mis me siit eluteele kaasa saime või ei saanud? Mälestused võivad siduda kokku aga võivad ka lahti siduda. Seos kooliga võib olla tugev aga võib ka olla olematu või lõtv...paraku... Me oleme käinud ühes ja sellessamas koolis, ometi on igaühel omad mälestused. Ühtedel oli see üks ja ainuke kool, teistel teine või mitmes...tüdrukutel on tüdrukute ja poistel poiste mälestused. Sellest rühmast on sellised ja teisest rühmast teistsugused. Neil aastail oli kool niisugune ja noil naasugune... Umbes 1000 inimest sai siit kaasa tuhandeid mälestusi ja kümneid kogemusi. Olen veendunud, et kõik need on meile eluteel pigem abiks kui piduriks olnud.

Ja lõpetuseks taas üks retooriline küsimus:

MIKS SULETI RAKVERE INTERNAATKOOL, mille 40. aastapäeva me täna paratamatult meeles peame?

Tõepoolest – MIKS?

Vastust leida polegi kerge. Kool oli sisuliselt üles ehitatud, oli tugev materiaalne baas, täiesti arvestatav ja kogunud pedagoogiline kollektiiv ning kooli järele vajadust tundev ühiskond. Ja ometi...

Küllap on kohane heita pilk väljakujunenud olustikule laiemalt. 1956. aastaks oli N.S.Hruštšov (muidugi mitte ainult tema) juba tasapisi hakanud ühiskonda „sulatama“. Niisugused koolid olid endise ajaga võrreldes ikkagi suur samm edasi ja andsid võima-

luse tõepoolest igakülgsest arenenud noorsoo kasvatamiseks. Partei (ehk siis NLKP) suunised olid küll olulised, ent need ei olnud enam sellised autoritaar-diktatuurlikud nagu veel 5 aasta eest. Liiduvabariigid said juurde märgatavalt rohkem otsustamisõigust ja õppe-kasvatustööd ise reguleerida.

Eesti internaatkoolide (ja RIK nende seas) patrooniks algusest peale oli pikaaegne haridusminister (1960-80) **Ferdinand Eisen** (1914-2000), filosoofiakandidaat (1960), mees kes oli töötanud juba Läänemaa Õpetajate Seminaris (1930-32) ja kes seisis selle eest, et Eesti lastel oleks neile sobivad õppeprogrammid ja koolisüsteem, Eesti omakoostatud ja kirjastatud originaalõpikud. Ta viis ellu 11-klassilise üldhariduskooli, 5-päevase koolinädala, hakkas looma süvaõppega klasse ja koole (siit ka meie inglise keele erikooli staatus) ning tagatipuks oli ta koolinoorte laulu- ja tantsupeo idee üks algatajaid ja elluviijaid. Kui siia juurde lisada tõsiasi, et märgatav osa RIK-s alustanud õpetajatest olid ise õppinud **Voldemar Raami** (1880-1946) käe all nõ. esimeses Rakvere Õpetajate Seminaris (1919, 1928-32) ja õpetanud tema juhtimisel teisel perioodil (1945-46), on täiesti seletatav, milline vaimsus ka loodud internaatkooli jõudis ning sele õpilaste kaudu edasi kandus. F.Eisen siirdati pensionile. Loomulikult ei sobinud ei seminari vaim ega ministergi enam 1980-ndate algusse, mil järjekordne venestamise laine maad võtma hakkas.

Järgmine haridusminister (1980-88) **Elsa Gretškina** (1932-2014) oli üks selle laine harjal olnutest, kes ilmselt Rakvere Internaatkooli hävitamiseks oma parima andis. Ei meeldinud talle ei internaatkool ega hiljem ka tema enda poolt asutatud Sanatoorne Metsakool. ***Huvitav seik kõige eelneva juurde on,***

et kui Voldemar Raam võitles juba 1920-ndatel ja Jüri Kipper 1940-ndate keskel, et maju sõjaväe (õieti sõjavägede) käest haridusele tagasi saada, siis 1981. aastal saadeti maja tühjendamiseks taas kohale kirsakandjad – seekord Rakveres baseerunud piirivalvurid. Nagu saatuse irvitus...

Ülaltoodu on üks võimalikke nõ. ideoloogilisi seletusi, miks RIK lakkas olemast.

Teine, puhtmajanduslik, võib olla see, et NSVLiit oli käimas oma allakäiguteed ja internaatkoolid olid riigile meeletult kulukad. Lastevanemate osa kulude katmisel oli pigem tagasihoidlik. Vanemateta või üksikvanema lapsed olid enamasti täielikul või osalisel riiklikul ülalpidamisel, paljulapseliste ja/või madalapalgaliste vanemate õppemaks oli sümboolne. Ja mis seal salata – selliseid soodsaid tingimusi kiputi ka kuritarvitama, kui kooli täideti alaealiste distsiplinaarkomisjonide või hõlpsamat toimetulekut otsivate vanemate poolt.

Ja lõpuks – Nikita Sergejevitš Hruštšovi (1894-1971) sinisilmne horisont 1980-ndateks saabuvast kommunismist lihtsalt ei saanud reaalsuseks. Tema liberalismi vahetas 1964. aastal, paari nädala jooksul välja Leonid Iljitš Brežnev (1906-82) oma militaargerontokraatiaga. Selle „tsaari“ ajal hakati NSVLiidust jälle põgenema... .. Kolossi kokkukukkumist soosisid aga neli aastaaega ja ülemaailmne imperialism, nagu me hästi teame.

Tollase Rakvere Rajooni TSN TK esimehe Mihkel Sistoki poolt on veel üks seletus. Tema sõnutsi polnud Elsa Gretškina sugugi nõnda kurjakuulutav(-nud) persoon. Nii Sistokit kui ka ministrit hakanud survestama hoopis kohalikud tööstusjuhid, kes olla kaevelnud ja vaevelnud oskustööliste puuduses ja leidnud, et vanasse „seminari“ tuleks luua hoopis uus kutsekool. Sanatoor-

se Metsakooli lõpetamise üheks taganttõukavaks meetmeks oli panna rajooni peaarst (sel ajal Tõnis Randlane) tootma (et mitte öelda – fabritseerima) ettekandeid, mille kohaselt SMK haigete laste koolitamiseks ja ravitsemiseks kohe üldse ei sobi.

Tingimuste sobivaks remontimise asemel „hajutati“ needki lapsed neile tegelikult sobinud keskkonnast taas nelja tuule poole... Ajalugu on kordunud selles majas 100 aasta jooksul enamasti farsina...

1981. aastast alustas Kutsekeskkool nr 38, mille direktoriks sai ... vana „seminarist“ Ülo Torm.

10 aastat tagasi sai raamatus „Rakvere Internaatkool – 50“ täheldatud:

„...Nende ridade kirjutaja on alati olnud seda meelt, et ükski muu kool ei suutnud siis ega suuda praegu kujundada-kasvatada hoolivust, teiste inimestega arvestamist, väiksema ja väetima kaitsmist ega vanema austamist nii, nagu seda tegid internaatkoolid (vähemalt meie oma küll). Päris suurele osale meist asendas see kool osaliselt või täielikult perekonda.

Materiaalse nappuse või ebatäieliku pereelu tõttu kannatavaid tänavanoorukeid (-lapsi) on praegu jälle kahetsusväärset palju. Oma väikese arvulise rahva huvides selline olukord küll edasi kesta ei tohiks. Mille muu pärast on viimastel aegadel üles võetud internaatkoolide taasloomise teema?...“

Ka täna ei ole põhjust teisiti arvata...